

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

DABAS FAKTI

Krāsaino lapu noslēpums

MARŠRUTS

Rudens krāsu piedzīvojums

INTERVIJA

Sibilla Šlēgelmilha par to, kā
izbaudīt būšanu dabā

Saturs

- 03** DABAS VĒSMAS
- 04** AKTIVITĀTE
Sēņu pilni grozi
- 06** MARŠRUTS IEDVESMAI
Ceļojums rudens krāsās
- 10** NUMURA TĒMA
Gājputni
- 14** INTERVIJA
Ceļotāja un aktīva dabā gājēja –
Sibilla Šlēgelmilha
- 18** MAMMADABA GALAMĒRĶIS
Latvijas valsts mežu dabas parks Tērvetē
- 19** PODKĀSTS “DABĀ GĀJĒJS”
Ūdeņi mežā

Iesolojam krāsainajā rudenī!

Kal ratus ziemā, ragavas – vasarā! Bet ko rudenī? Rudenī jāiet dabā atvadīties no vasaras un sagaidīt ziemu. Tam piemērots ir “Mežtakas” posms gar Gauju – no Stenčiem līdz Garkalnei. Uzreiz gan jāatzīst, ka Gaujas krasti ir skaisti visos gadalaikos, tāpēc var noskatīt vietas, kur atgriezties ziemā un pirmo reizi ieraudzīt leduskritumu, vai jau siltā, zaļojošā pavasarī pirmo reizi padzerties no avota.

Vēl šajā numurā tēma, bez kuras nepaiet neviens rudens – gājputni un sēnes. Pētniekiem joprojām nav līdz galam skaidrs, kā gājputni spēj orientēties pat tūkstošiem kilometru garajā ceļā. Savukārt iesācējiem sēņošanā noderēs padomi, kādos traukos lasīt sēnes, lai būtu gan ērti un droši un lai pieredzējuši sēņotāji nemestu nicīgu skatienu.

Un vēl iedvesmojoša saruna ar Sibillu Šlēgelmilhu. Noderīgi tiem, kas ir dabā gājēji – iesācēji. Tāpēc noderēs padomi, kā izvēlēties pirmos pārgājienus, lai tie nebūtu pēdējie. Sibilla zina pareizās atbildes!

Tomis

Krāsaino lapu noslēpums 01

Pirms liela daļa dzīvās dabas norimst un apsīkst ziemas miegā, procesi rudenī uzņem apgriezienus. Viena no rudens spilgtākajām iezīmēm ir lapu krāsošanās. Lai arī vizuāli var šķist, ka koki kaut kā speciāli krāso lapas un aktīvi rosās, lai panāktu košākus toņus, patiesībā līdz ar zaļās krāsas beigšanos koks jau ir tikpat kā devies ziemas miegā. Fotosintēze ir beigusies, un rudens krāsu festivāls ir tikai vasarā saražoto bioloģisko vielu atrādīšanās pirms sairšanas, sadalīšanās un atgriešanās barības aprites ķēdē.

Ziņo par rudens iestāšanos! 02

Dabas pētnieki aicina ziņot par rudens iestāšanās pazīmēm. Latvijā bērzi dzeltē vidēji 18. septembrī ar lielām reģionālajām atšķirībām (no 4. septembra Jumurdā līdz 3. oktobrim Dagdā). Viens no vienkāršākajiem veidiem, kā fiksēt klimata mainību, ir veikt fenoloģiskos novērojumus, jo augi un dzīvnieki visjūtīgāk reaģē uz izmaiņām apkārtējā vidē. Lai reģistrētu pēc iespējas vairāk šādu novērojumu, aicinām ziņot par bērzu un kļavu lapu krāsošanos un nokrišanu portālā "Dabasdati.lv".

Augu vākšana 03

Daudzu augu ievākšanas īstais laiks ir rudens, jo tieši tad tie šūnās uzkrāj rezerves barības vielas — cukurus, olbaltumvielas, taukus, lai nākamajā pavasarī būtu, kur ņemt enerģiju jauna veģetācijas perioda sākšanai. Septembrī turpina vākt tos augļus, kas sāka gatavoties jau augustā, — brūklenes, aronijas, melnā plūškoka, pīlādžu, rožu, bet nu jau gatavību sasniedz arī irbenes, smiltsērķšķa, citronliānas un vilkābeļu augļi. Oktobrī un novembrī nogatavojas arī vērtīgās kadiķa čiekurogas.

Sasniegt kāpas valni 04

Zvirgzdes Baltā kāpa ir viena no augstākajām iekšzemes kāpām Latvijā. Tagad AS "Latvijas valsts meži" izveidotajā un apsaimniekotajā atpūtas vietā pie Zvirgzdes Baltās kāpas ierīkotas jaunas koka kāpnes, kas ļaus ērtāk sasniegt kāpas valnī izveidoto skatu platformu ainavas baudīšanai, vienlaikus mazinot staigāšanas radīto negatīvo ietekmi uz kāpas augāju. Trepju izgatavošanai tika izmantoti aptuveni 7 kubikmetri priedes un ozola zāgmateriālu. Lai nokļūtu līdz kāpas valnim, jāpieveic 180 pakāpieni.

dabaaas vēsmaas

Sēņu pilni grozi

RUDENS UN SĒNES. NESARAUJAMAS LIETAS.
ŠĪS VASARAS MITRUMS GĀDĀJA PAR VARENU GAILEŅU RAŽU,
BET RUDENĪ PARĀDĀS TIKPAT KĀ VISS MŪSU MEŽU
SĒŅU SPEKTRS.

Tie, kam sēņošana ir kā atkarība un zināšanas gana labas, sezonu sāk jau drīz pēc sniega nokušanas, jo arī pavasarī var sēņot, taču, vasarai ejot uz otru pusi, meži kļūst ar ēdamajām sēnēm arvien pilnāki.

Rudens nav vasara — lietus ir auksts

Atšķirībā no vasaras, rudenī sēņošana nav tik bezrūpīga pastaiga. Laiks ir vēsāks, meži bieži pielijuši, un arī sēņošanas laikā jābūt gataviem izlīt. Taču tas ir nieks, ja izdodas gan būšana dabā, gan pilns sēņu grozs. Lai sēņošana būtu patīkamāka, noteikti jāsaģērbjas laikapstākļiem piemēroti un nedrīkst aizmirst par ērcēm. Tāpat kā vasarā arī rudenī tās joprojām ir aktīvas, tāpēc viens no vienkāršākajiem, bet efektīvākajiem paņēmieniem, kā mazināt ērces iespējas mums piekļūt, ir ielocīt bikses zeķēs, un tikai tad vilkt zābakus.

Spainis, grozs vai maisiņš?

Līdzīgi kā cilvēki mēdz strīdēties, no kura gala pareizi plēšama banāna miza vai no kura gala lobāma vārīta ola, arī sēņu lasīšanai izvēlētais trauks vai maisiņš ir itin karsts jautājums. Patiesībā jau vienas pareizās atbildes nav, jo gan ar grozu, gan spaini, gan arī maisiņu, kasti vai ekstrēmās situācijās pat džemperu un cepuri sēnes mājās var nogādāt, taču katram no tiem ir savi plusi un mīnusi.

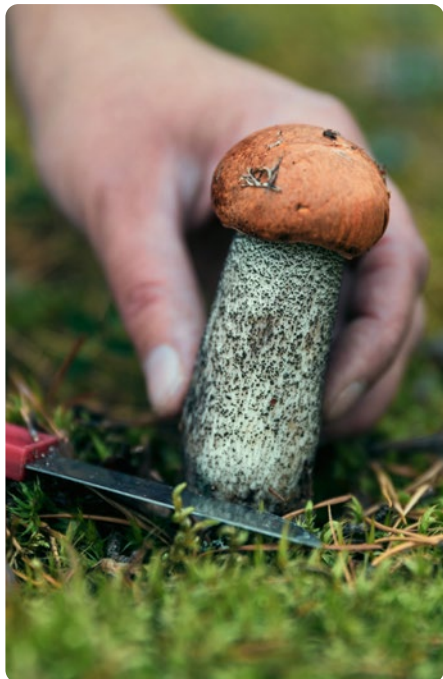
Spainim nav ne vainas sausā laikā. Taču, ja mežs ir pielijis vai lietus turpina līt, tad jārēķinās, ka spainī krāsies ūdens un ar to kopā arī dažādi tajā sakrituši gruži, skujas, lapas un augsne no sēnēm, beigu galā spaiņa apakšā var sanākt tāda dubļainu sēņu un dražu putra.

Maisiņš īstu sēņotāju vidū nav cieņā un tiek pat uzskatīts par tādu kā labas sēņošanas etiķetes pārkāpumu. Maisiņa vienīgā lieliskā īpašība ir tā, ka maisiņš aizņem maz vietas ceļā uz sēņošanu, viss pārējais ir tikai mīnusi. Maisiņā salasītas sēnes lūzt un drūp, maisiņu var diezgan viegli pārplēst, un tad var sanākt palikt bez sēnēm vispār.

Grozs, protams, ir profesionāla sēņotāja vienīgā izvēle. Caur groza spraugām izlīst ūdens un izbirst mazākie gruži, groza malā var iestiprināt sēņu nazi un pats galvenais — nav neviena estētiski baudāmāka trauka kā ar kaudzi pielasīts pīts skalu grozs. Protams, to var papildināt ar sēnēm pielasītu cepuri.

Kur meklēt labākās sēņu vietas?

Šo jautājumu var uzdot tikai ļoti tuvam draugam vai radniekam, jo skaidrs, ka labākās sēņu vietas ir augsta līmeņa noslēpums, taču, ja ir zināšanas par dabas norisēm, tad var meklēt pats savējās, jaunas

un citiem nezināmas vietas. Ikviens, kurš kaut pāris reizes ir devies gailenēs, labi zina, ka gailenēm viena no iecienītākajām vietām ir meža ceļi, arī kādi sausi grāvji mežos. Tāpat arī daudzām citām sēnēm ir savi iecienītākie augšanas apstākļi un vide.

Sēnes visraženāk aug jaunaudzēs — 20 līdz 40 gadu augušos mežos. Sēnēm un kokiem ir īpašas attiecības.

Pirmkārt, koku nosaukums vien norāda uz to, kādas sēnes meklējamas noteiktu koku tuvumā, piemēram, apšu, bērzu, priežu bekas. Gailenes aug sauos priežu mežos.

Otrkārt, Šveicē veikts pētījums, kas apstiprina, ka attiecības starp kokiem un sēnēm var kalpot kā mežaudzes veselības un produktivitātes rādītājs. Jo mežaudze ir jaunāka un spēcīgāka, jo vairāk barības vielu var atdot citiem procesiem dabā. Tā ir simbioze — savstarpēja sadarbība. Protams, arī vecos mežos ir sēnes, tomēr tur visi procesi notiek lēnāk.

Tāpēc arī mežos mainās vietas, kur sēnes sastopamas biežāk. Kad mežā tiek veikta kopšanas cirte, pēc tam aptuveni gadu ir adaptācijas laiks, kurā arī sēņu būs mazāk, bet pēc tam atkal tieši vairāk, jo mežā būs vairāk saules gaismas un arī kokiem vairāk barības vielu.

VAI ZINĀJI?

Sēnēm vislabāk patīk 20–40 gadus veci meži.

Kaut vai zinot tikai to, ka sēnēm vislabāk patīk 20 — 40 gadus veci meži, var doties izbraucienā, novērtēt kādu cilvēku mazāk apmeklētu mežu un doties jaunu sēņu vietu meklējumos. Un tieši šādā veidā man izdevās atrast savu šīs vasaras jauno gailēņu vietu. Pēc tam, kad iznācu no meža ar pilniem gailēņu groziem, pamanīju, ka šo vietu zina arī vietējie, taču man tā bija jauna, un tas bija mans šīs vasaras lielais gailēņu piedzīvojums. ▲

Atceries!

Nelasi nepazīstamas sēnes! Ja rodas kaut mazākās aizdomas, ka iekārotā beka nav gluži beka, atstāj to mežā!

Ceļojums rudens krāsās

RUDENS PĀRGĀJIENĀ JĀDODAS MEŽĀ!
MEŽTAKAS POSMS GAR GAUJU IZVEDĪS CAURI
KRĀSU PIELIETĀM AINAVĀM.

MEŽTAKA GAR GAUJU

Vasara noslēdzas, pļavas noziedējušas, ūdeņi upēs, ezeros un jūrā atdzisuši, bet pirms došanās ziemas mierā, kad dominēs dažādu toņu baltā un melnā sajaukums, mežs piedāvā pēdējo krāsu piedzīvojumu. Mežtaka gar Gauju ved no Gaujienas Ziemeļvidzemē līdz Garkalnei Pierīgā. Krāšņākie ielejas skati ir pie Čēsīm, Līgatnes un Siguldas, tomēr ne viss posms ved tieši gar upes krastu vai ieleju. Šodien izskriesim cauri diviem posmiem, ko iespējams arī apvienot tik pamatīgā piedzīvojumā, pēc kura raibs gar acīm mežsies un rudens krāsas būs sasmeltas tā, lai pietiktu visiem pelēcīgajiem mēnešiem.

SEZONA:
Visu gadu

DISTANCE:
Trīs posmi – 72 km

RĀMKALNI-SIGULDA

LĪGATNE-SIGULDA

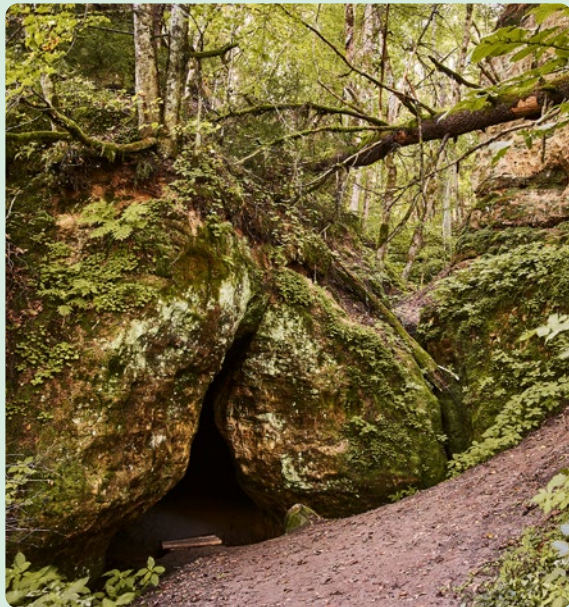

STRENČI-VALMIERA

LVM STRENČU KOKAUDZĒTAVA

Rāmkalni— Sigulda

19 km

TUVĀK PILSĒTAI

Izvēloties citus Mežtakas posmus gar Gaujas krastiem, iesaku apskatīt posmu Rāmkalni–Sigulda, kur netālu arī izstaigāt “Mednieku spēka taku”. Tajā apskatāmas kara frontes ierakumu līnijas, dižkoki un Stalšēnu upītes kāpjošais avotiņš. Netālu ir arī Inčukalna Velnala, pie kuras iekārtota atpūtas vieta. Tomēr pašā alā rudenī un ziemā ieiet nedrīkst, lai netraucētu tur ziemojošo sikspārņu miegu. Aiz „Rāmkalniem” Mežtaka uzvijas augstajā Gaujas senlejas stāvkrastā un pa tā augšdaļu izved cauri Gaujas ciemam, līdz atkal nonāk lejā. Tālāk tā šķērso Lorupi un aizvijas gar Gaujas līkumiem līdz vienam no iespaidīgākajiem Gaujas atsegumiem – Velnalas klintīm, tad uzved Ķeizarskatā un apmet loku līdz Ķeizarkrēslam un Siguldas bobsleja un kamaniņu trasei, tad sasniedz Siguldas centru.

Līgatne— Sigulda

24 km

PAGĀTNES ELPA

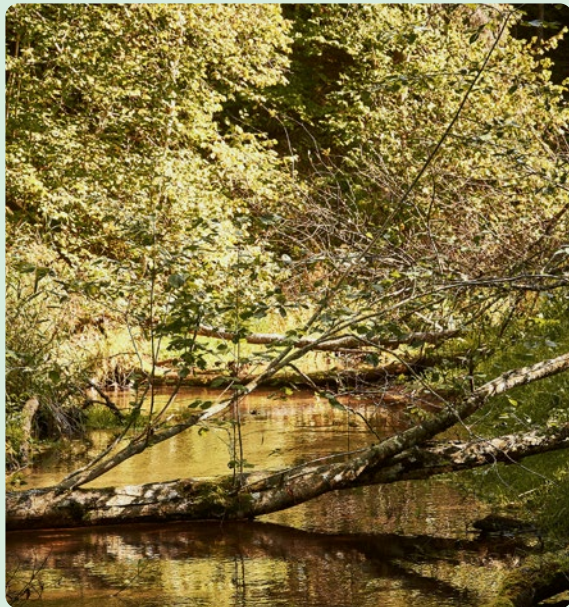
Posms no Līgatnes līdz Siguldai ietver īstenu rudens dabas esenci – mežus, Gauju, mazākas upītes, klinšainus smilšakmens atsegumus, avotus un arī vēstures elpu, ko vislabāk var sajust, redzot klintīs izkaltos pagrabus. Tos līgatnieši izcirtušu laikā no 1815. līdz 1871. gadam, kad Līgatnē sāka darboties papīrfabrika. Arī tālāk Gaujas krastos skatam bieži paveras smilšakmens atsegumi un lielāki iezī – Launaga un Elpju iezis. Starp tiem arī viena labiekārtota atpūtas vieta “Pie Vildogas”, piemērota pauzītei pirms došanās garajā posmā gar Inciema senkrastu, Nurmīžu gravām, līdz atkal sasniegtu civilizāciju Siguldā.

UZZINI VAIRĀK

Vēl citus Mežtakas posmus meklē
www.mammadaba.lv/karte.

Apmeklē!

Nostāk no Mežtakas posma ir arī klusāka un no apdzīvotām vietām nomaļāka dabas taka gar Līgatnes upes krastiem tās augštecē. Tā atrodas otrpus Vidzemes šosejai starp Augšlīgatni un Nītauri. Gleznaina, akmeņiem un dažāda vecuma kokiem bagāta pastaigu vieta pa Līgatnes upes gravām un nogāzēm, kur var ieskatīties bebru ģimeņu ikdienas rosībā, kā arī vērot putnus. Te ierīkotas arī atpūtas vietas ar soliņiem un galdiem.

Strenči— Valmiera

29 km

AKTĪVAJIEM

Šis posms izvijas cauri Valmieras vēsturiskajam centram un atpūtas parkam, kurā ir vairāki pilsētas apkaimes kājāmiešanas un nūjošanas maršruti, šķērso Vanšu tiltu, ved gar Pauku priedēm un Baiļu kalnu. Pa Abula taku, kas izlokās pa stāvajiem un „mežonīgajiem” upes krastiem, tā aizlūkumo līdz Brenguļu alus darītavai un tālāk, aiz Pūpoliem, jau ved pa mazapdzīvotiem, plašiem mežu masīviem. Šī posma pirmās puses raksturīga iezīme ir mazie vasarnīcu ciemi — Energētikišs, Saulītes, Sprīdītis, Gaujmaļi, Pūpoli un Gaujaslāči, kas sāka veidoties padomju laikā kā Valmieras un apkaimes rūpniecības uzņēmumu vasarnīcu rajoni. Pie Ūdriņām Mežtaka izved cauri vecupju labirintam un pagriežas uz ziemeļiem, šķērsojot Gaujas tiltu, pie kura ir atpūtas un laivotāju pieturvieta. No šejienes līdz Strenču centram ir aptuveni 1,5 km. Daļa no posma atrodas aizsargājamo ainavu apvidū “Ziemeļgauja”.

LVM Strenču kokaudzētava

57.5780345, 25.7012411

Pie Strenčiem var doties izzinošā ekskursijā uz AS “Latvijas valsts meži” Strenču kokaudzētavu, kas ir viena no modernākajām pasaulē stādu audzēšanas tehnoloģiju jomā. Tajā var apskatīt gan koku stādu automatisko sēšanas, gan Baltijā pirmo automatizēto pakošanas līniju, kas dienas laikā sapako vairāk nekā 300 tūkstošus meža stādu. Kokaudzētavas teritorijā izvietotas 13 mūsdienīgas siltumnīcas ar kopējo platību vairāk nekā 25 000 kvadrātmetru. Tajās ik gadu izaudzē 16 miljonus augstvērtīgu meža stādu. Tāpat te ieraugāmi speciālie etiķešu printeri un kraušanas roboti, kas veic stādu kastu marķēšanu un kraušanu uz paletēm piecos stāvos, kā arī gatavās produkcijas ietīšanu.

Ekskursija iepriekš jāpiesaka, zvanot.
Tālr. 29395418.

Mežtaka — labiekārtots 1050 km garš tūrisma maršruts no Rīgas līdz Tallinai. Tajā ir 50 atsevišķi vienas dienas pārgājiena posmi aptuveni 20 km garumā. Taka iekļauj visus Baltijas valstīm raksturīgākos mežu tipus un savvaļas dabas elementus — augus, zvērus, sēnes u.c.

Ar visprecīzāko karti – gājputni

TUVĀKIE ZIEMOTĀJI DODAS SIMTIEM, TĀLĀKIE – TŪKSTOŠIEM KILOMETRU ATTĀLUMĀ. STRATĒGIJA, KAD UN KĀ CEĻOT, KATRAI PUTNU SUGAI ATŠĶIRAS.

Pazīstamākie un redzamākie gājputni ir zosis, dzērves un gulbji, kas pulcējas kāšos un, skaļi klaigājot, dodas prom, taču ir tādi putni, kas lido prom lepnā vientulībā. Ir tādi, kas lido, spārnus veikli vicinot, un ir tādi, kas izmanto vasaras pēdējās siltās dienas, uzlido augstu debesīs, plaši atver spārnus un planē, izmantojot siltās gaisa plūsmas.

Putnu bari veidojas dažādi

Baru veidošanās parasti sākas tūlīt pēc mazuļu izaudzēšanas ligzdošanas vietu tuvumā. Daudzām sugām bari izveidojas, apvienojoties vairākiem perējumiem, tāpēc šādos baros sastopami kā jaunie, tā abu dzimumu vecie putni. Šādā veidā vienmēr veidojas, piemēram, zosu un gulbju kāši. Daudzām pīļu sugām tēviņi jau agri aizlido uz spalvu mešanas vietām, vēlāk lidojot uz ziemošanas vietām, šādi tēviņi parasti izveido atsevišķus barus. Turpretī pīļu mātītes parasti lido kopējos baros ar jaunajiem putniem. Citām sugām, kurām jaunie putni parasti aizlido agrāk, piemēram, žubītei, niedru stērstei, lauku cīrulim, mājas strazdam, arī baltajam stārķim, pirmie aizlidojošie bari sastāv tikai vai gandrīz no jaunajiem putniem, turpretī pēdējie – pārsvarā tikai no vecajiem indivīdiem.

Daudzi putni ceļo “tīros”, no vienas sugas indivīdiem sastāvošos, baros. Turpretī citas sugas bieži izveido jauktus barus. Dziedātājstrazdi bieži lido kopā ar plukškiem, vārnas – ar kovārņiem un kraukiem, žubītes – ar ziemas žubītēm un zaļžubītēm, kaņepīši ar ķivuliem. Bieži redzamas kopā arī dažādas pīļu sugas.

Brūnā čakste, kura ceļo tikai naktī, nolido vidēji ap 200 km diennaktī.

Pa vienam ceļotāju gan ir mazāk, starp tiem ir dzeguze, tītiņi jeb grozgalviši, griezes, ūdensvistiņas, kā arī vairums plēsīgo putnu.

Daļa putnu ceļošanas laikā lido tikai pa dienu, daļa – gandrīz tikai naktī, vēl citi lido kā dienu, tā nakti. “Dienas ceļotāju” gan nav daudz. Pie tādiem pieder stārķi, dzērves, plēsīgie putni, vārnu dzimtas pārstāvji, bezdelīgas, svīres un dažas kaiju sugas.

Noslēpumainie nakts ceļotāji

Tieši ceļošana naktīs padara vairāku sugu migrāciju par tik slēptu un nemanāmu, īpaši, ja putni lido klusi un neizdveš skaņas, tā radot mītus. Piemēram, vēl relatīvi nesenu uzskatīja, ka grieze uz dienvidiem dodas kājām. Kā skaidro putnu eksperts Uģis Bergmanis, griezes ir aktīvas galvenokārt krēslas un nakts stundās, tās reti izdodas ieraudzīt lidojumā. Tāpēc arī radies mīts, ka griezes nelido, bet gan pārvietojas ar kājām. Taču griezes ziemo Āfrikā un tik lielu attālumu noiet ar kājām turp un atpakaļ nav iespējams. Šo attālumu griezes veic lidojumā naktī.

Lai arī ir plaši novērojumi par putnu ceļošanu, vēl joprojām nav īstas skaidrības par to, kādi laika apstākļi sekmē un kādi kavē putnu migrāciju. Zinātnieku uzskati šajā jautājumā ir ļoti pretrunīgi. Tas izskaidrojams vispirms ar to, ka pētnieki izmaiņas putnu ceļošanas gaitā mēģina saistīt ar meteoroloģiskajiem apstākļiem tieši novērošanas vietā; patiesībā daudz svarīgāk būtu zināt, kādas laika apstākļu izmaiņas izraisījušas pastiprinātu putnu izlidošanu no iepriekšējām atpūtas – barošanās vietām vai aizkavēšanos tajās. Tomēr datus grūti iegūt, jo parasti nav zināms, no kurienes katrs putns ieradies novērošanas vietā. Sevišķas grūtības šajā ziņā sagādā nakts ceļotāji.

Pa vējam vai pret?

Zināms, ka visvairāk putnu ceļošanas gaitu ietekmē vēja virziens un stiprums. Vairums putnu vienmēr cenšas lido pret vēju un izvairās lido pa vējam. Daudzas sugas stiprākā vējā maina lidošanas virzienu un bieži lido pret vēju pat tad, ja iznāk

pārvietoties pretēji normālam ceļošanas virzienam. Nelielā vējā tie paši putni lido pareizā ceļošanas virzienā arī tad, ja tas pūš no sāniem vai muguras.

Ceļā pār lieliem ūdens klajumiem, vētras pārsteigti, putni, sevišķi vājāki lidotāji, bieži iet bojā vai arī tiek nonesti sāņus no mērķa un nokļūst tiem svešos apgabalos kā maldu viesi. Šajā ziņā raksturīgs ir literatūrā bieži minētais gadījums ar kādu ķīvišu baru, kas 1927. gadā 24 stundu laikā stiprā ceļa vējā pārlidoja Atlantijas okeānu no Anglijas uz Ameriku (Ņūfaundlendu). Ķīvišu bars, kurā bija viens Anglijā tikko apgredzenots indivīds, jādodomā, bija lidojis uz Īriju, bet stiprais vējš to nonesis sāņus atklātā okeānā. Acīmredzot, nespēdami atgriezties pret vēju, putni lidoja pa vējam, kurš tiem palīdzēja pārlidot okeānu.

Sūrā nometnieku ikdiena

Kad gājputni aizlidojuši, pie mums paliek nometnieki – putni, kas visu gadu dzīvo savu ligzdu tuvumā. Kamēr gājputni pēc riskanta ceļa ziemeļu pavada krietni komfortablākos apstākļos dienvidos, nometnieki ziemas smagumu iznes paši uz saviem pleciem. Dienas kļūst arvien īsākas, laikapstākļi bieži tik slikti, ka tās dažas gaismas stundas ir īsts izaicinājums, lai paspētu sameklēt barību un pārlaistu garās, bieži aukstās, naktis. Pie nometniekiem jeb putniem, kuri visa gada garumā uzturas ligzdošanas vietās, ir pieskaitāmi dzeņi, visu sugu zīlītes, kraukļi, vārnas, žagatas, dzilnīši, vistu vanagi, klinšu un jūras ērgļi, pūces un apogi, kā arī medņi, rubeņi un irbes. Arī putnu balsis ziemā pieklust. Lielākie dziedoņi prom, bet palikušajiem nav daudz iemesla klaigāt. To biežāk dara sabiedriskas putnu sugas, vispamanāmākās ir dažādu sugu zīlītes, jo uzturas bariņos un savstarpēji komunicē ar saucieniem. ▲

Eksperta viedoklis

UĢIS BERGMANIS

AS "Latvijas valsts meži"
vecākais vides eksperts,
ornitologs

Viens no cēlākajiem un tālāk ziemojošajiem Latvijas gājputniem ir mazais ērglis. Tie ziemo Āfrikā uz dienvidiem no ekvatora. AS "Latvijas valsts meži" veic mazo ērgļu monitoringu sešos apvidos Latvijā.

Visa informācija par šo gadu vēl nav apkopota, bet ziņas no četriem parauglaukumiem liecina, ka trīs parauglaukumos ligzdošanas sekmes ir ļoti labas, ievērojami pārsniedzot konkrēto parauglaukumu vidējo vērtību. Savukārt parauglaukumā "Mazgramzda" Dievidkurzemes novadā šogad tika konstatēts vismazākais pāru skaits un viszemākās ligzdošanas sekmes visā pētījumu periodā parauglaukumā kopš 2008. gada.

**Visvairāk putnu
ceļošanas gaitu
ietekmē vēja virziens
un stiprums.**

INTERESANTI

Savās ziemas mītnēs gājputni nekad neligzdo. Katru pavasari tie atgriežas savās iepriekšējās ligzdošanas vietās, kur no jauna izperē un izaudzina mazuļus.

Daudzi putni izvairās pārlidot augstus kalnus, bet cenšas tos vai nu aplidot, vai arī šķērsot pa upju ielejām.

Sauszemes putniem garajā lidojumā viens no visgrūtāk pārvaramajiem dabiskajiem šķēršļiem ir jūras.

VAI ZINĀJI?

Vairums gājputnu izvairās lidot pa vējam.

TICĒJUMS

Ja gājputni agri aizlaižas uz siltām zemēm, tad būs agrā ziema.

ĪSTENS DABĀ GĀJĒJS

Sibilla Šlēgelmilha

TĀLU UN TUVU CEĻU GĀJĒJA, CEĻOTĀJA UN SAJŪTU BAUDĪTĀJA – SIBILLA ŠLĒGELMILHA. VIŅA ZINA, KĀ IEDVESMOT SPILGTIEM PIEDZĪVOJUMIEM DABĀ.

Lauties , dabai

IZCEĻOJUSI PASAULI, SIBILLA ATTAPĀS, KA IR PALAIDUSI GARĀM LATVIJAS GADALAIKU KRĀŠŅUMU. AGRĀK NO ZIEMAS BĒGA UZ DIENVIDIEM, TAGAD CER UZ SNIEGOTĀM DIENĀM, BET RUDENI PĀRGĀJIENIEM SAUC PAR “PAŠU LABUMIŅU”.

Tu esi no cilvēkiem, kas dabā izbauda visus gadalaikus. Kā tev izdodas atrast to interesanto un skaisto, bet pievērt acis uz nevēlamo? Nu, kaut vai tumsu, slapjumu ziemā vai pārlieku karstumu vasarā, kas daudziem šķiet traucēklis.

Man patīk teiciens — nav sliktu laikapstākļu; ir tikai nepiemērots apģērbs. Un tā patiešām ir. Pavadīt laiku ārā, svaigā gaisā, manuprāt, ir milzīga vērtība. Sev un savam ķermenim. Lai kādi laikapstākļi nebūtu — mēs neesam no cukura. Protams, es nerunāju par neizturamu, +35 grādu, svelmi vai bīstamu vētru. Bet mazliet lietutiņa nenāk par skādi lieliskam piedzīvojumam dabā. Katrā gadalaikā ir savs šarms. Arī drēgnajā, slapjajā laikā — ja tev ir lieliska kompānija, tad laikapstākļi ir sekundāri.

Ceļojot pa pasauli, esi redzējusi lielu dabas daudzveidību. Kas ir tavs mīļākais dabas stūrītis Latvijā, kur gribas atgriezties? Kāds mežs, pļava vai purvs?

Katru reizi, atgriežoties Latvijā pēc kāda ceļojuma, es vēlos pasēdēt pļavā. Pavērot, cik daudz mums skaistu ziedu, krāsu, dzīvības, dažādības. Ziemā man patīk izbaudīt klusumu. Vai tas ir turpat pļavā vai uz lauka, vai āliņģī. Rudenī man patīk būt pie jūras, priežu

mežos. Un pavasaris ir mans mīļākais gadalaiks. Pastaigas laukos ar suņiem ir mana mīļākā nodarbe. Man patīk izbaudīt klusumu, vēju, putnu skaņas, saules starus, dzīvību jebkurā dabas nostūrītī.

Izstāsti savu labāko piedzīvojumu Latvijas dabā!

Hm, ar ko lai sāk? Katrā gadalaikā ir cits piedzīvojums. Es ļoti izbaudu Jūrtakas posmus viena pati. Bet tikpat ļoti man patīk doties ar draugiem uz savu mīļāko purva taku Cenu tīrelī mīnus 20 grādos. Vienreiz devāmies pārgājienā Tukuma pusē. Nebija takas, nebija ceļa, tikai sajūta, ka dodamies pareizajā virzienā. Bija mīnus divi grādi. Saļīdzinoši slapjš sniegs līdz viduklim. Un ik pa laikam krita milzīgas sniegpārslas no debesīm. Pēc 20 kilometru šāda gājiena mēs bijām slapji un pārguruši. Bet — cik neregāli skaista bija šī diena mežā!

Parasti saka, ka Austrālijas dabā gandrīz viss mēģina nogalināt cilvēku, bet pie mums ir kā Dieva ausī. Tomēr piesardzīgam jābūt vienmēr. Vai tev ir gadījušies piedzīvojumi, kas liek atcerēties, ka arī Latvijas daba var būt skarba?

Manuprāt, arī šis ir attieksmes jautājums. Noteikti jābūt piesardzīgam un jāapzinās, kurā brīdī tu pats

izaicini likteni. Es vienmēr esmu piesardzīga ar ūdeni un stipru vēju. Arī lielā aukstumā vai karstumā jābūt uzmanīgam. Un, protams, arī mežā. Esmu vienreiz skrējusi ārā no meža pēc sastapšanās ar meža cūkām. Esmu purvā satikusi alni. Odzes arī ir sastaptas. Bet viss vienmēr ir beidzies labi. Ja situāciju ātri “nolasa” un rīkojas, tad visur var tik cauri sveikā. Esot dabā, jābūt galvai uz pleciem.

Tiem, kas nolēmuši iet dabā, rudens, protams, varētu nebūt pats piemērotākais laiks to sākt, bet kādi ir tavi ieteikumi? Ar ko labāk sākt? Kā sagatavoties fiziski un arī mentāli?

O, rudens ir pats labumiņš! Gan temperatūras ziņā, gan dabas krāšņuma ziņā. Te gan būtu labi sagatavoties ar piemērotu ekipējumu — mitrumizturīgiem pārgājiena apaviem, lietus jaku, utt. Iesaku sākt ar marķētām un zināmām pārgājiena takām. Tādām, kurās būtu grūti apmaldīties. Sākt ar maziem attālumiem un tad pamazām izvēlēties grūtākus, garākus un sarežģītākus maršrutus. Mums Latvijā ir tik daudz dažādu taku — katrs atradīs sev piemērotāko. Kā mentāli sagatavoties? Pieņemt esošos apstākļus tādus, kādi tie ir. Ja līst, ir dubļains vai apmācies

laiks, beigt čīkstēt, pieņemt un izbaudīt to, ko var izbaudīt. Bieži vien man patīk tieši lietainie pārgājieni. Tiem piemīt pavisam cita noskaņa.

Iepriekš intervijās esi izteikusies, ka daba ir tava svētnīca. Izstāsti, kā tas notiek — kā dabā atrast mieru un atbildes?

Dabu vērojot. Tajā ieklausoties. To sajūtot. Visas mūsu atbildes ir mūsos pašos. Vajag tikai pietiekami mierīgus, klusus un skaistus apstākļus, lai šīs atbildes sadzirdētu. Pilsētas steigā un skaļumā to ir grūti izdarīt. Senāk mēs ar draugiem organizējām festivālu “Playground” un mums bija pats skaistākais un patiesākais sauklis: “Mūsu patiesā daba ir būt dabā”. Un tā tas ir!

Ko gaidi un gribi piepildīt šajā rudenī?

Es vēlos ar draugiem svinīgi uzsākt rūdīšanās sezonu. Vēlos noiet pāris Jūrtakas posmus. Vēlos ar draudzenēm aizbraukt mūsu ikgadējā Latgales ceļojumā. Sagaidīt saullēktu purvā. Ak, ir tik daudz, ko es vēlos izdarīt!

Pēc šāda 20 kilometru gājiena mēs bijām slapji un pārguruši. Bet cik nereāli skaista bija šī diena mežā!

Agrāk es vēlējos vairāk ceļot un būt citās valstīs, bet tagad es tik ļoti vēlos izbaudīt katru gadalaiku pie mums te, Latvijā.

Mēdz būt rudenī, kad lapas ir ļoti košas, mēdz būt tādi, kad mazāk košas, bet lapkritis ir vienmēr. Ar sniegu ziemās gan mēdz būt dažādi. Vai gaidi īstu ziemu?

Jā, ļoti! Agrāk ziema nebija mans mīļākais gadalaiks, vienmēr šajā laikā ceļoju. Bet tad es vienu gadu sāku ļauties. Atklāju ziemas peldes, ziemas pārgājienus, distanču slēpošanu, atsāku braukt ar snowboardu. Dievinu iet pirtī, doties ar suņiem pastaigās. Māsas suns mīl ziemu — viņš ar azartu ķer sniega bumbas, vērtās kupenās, grauž ledu. Es vienmēr ar milzu smaidu noskatos uz viņa sniegoto ģimīti un nodomāju — cik ļoti viņš to visu izbauda! Un tad es arī iekrītu sniegā un noķeru to kaifu! Ir svarīgi sevi neuztvert pārāk nopietni. ▲

Sibilla iesaka

01 Noiet kādu
Jūrtakas posmu

02 Ar SUP dēļiem
doties izbraucienā
pa upi

03 Sagaidīt saullēktu
Cenas tīreļa purvā

Pieredze

Draugi mani izaicināja pievienoties ziemas peldēi novembra mēnesī, 2017.gadā. Kopš tā laika āķis ir lūpā. Piekopju ziemas peldes ar šiem pašiem draugiem vai piemājas upē un ezerā. Toreiz ūdeni iekāpu kā balta lapa. Bija liels šoks, bet sajūtas pēc tam – vienreizējas.

SOLI PA SOLIM

1) Sāc rūdīšanos pakāpeniski jau vēlā vasarā/ rudenī, un turpini peldēt. Labākajā gadījumā peldi kompānijā.

2) Elpošana peldēs ir vissvarīgākā – dziļas un ritmiskas elpas bez aizelšanās. Ūdenī ir jāiet lēnām

3) Tās nav sacensības. Dažiem pietiek vien ar 30 sekundēm, citiem 10 minūtēm. Katrs esam citāds un nevienam nekas nav jāpierāda.

Rudens pasaka Tērvetē

PASTAIGA SENAJĀ PRIEŽU MEŽĀ AR KOKĀ GREBTIEM PASAKU TĒLIEM UN SKULPTŪRĀM FANTĀZIJU RAISA NE TIKAI MAZAJIEM CIEMIŅIEM. LATVIJAS VALSTS MEŽU DABAS PARKS TĒRVETĒ IR ĪPAŠA VIETA ZEMGALĒ.

+371 28309394

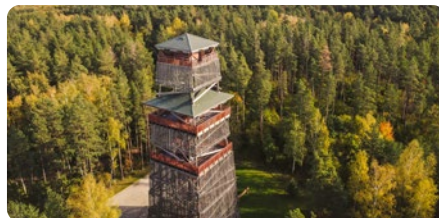
TERVETE@LVM.LV

GPS: 56.487498, 23.373092

Lielāko daļu no 1200 ha lielās parka platības aizņem mežs, savukārt ap 400 ha platībā labiekārtotajā teritorijā apskates objektus ērti sasniegt gan kājāmgājējiem, velobraucējiem, gan ģimenēm ar bērnu ratiņiem un cilvēkiem ar kustību ierobežojumiem.

LVM dabas parkā Tērvetē ir vairākas tematiskās daļas un katra no tām aizved savā pasaku ceļojumā. Sprīdīša zemē un Pasaku mežā var sastapt gan koka skulptūrās atveidotus pasaku un rakstnieces Annas Brigaderes lugu varoņus — Sprīdīti un Lutausi, Meža Ķēniņu ar galmu, Anneli ar draudzenēm —, gan Raģanas sila iemītniekus — sikspārņus, zirnekļus, velnu un pašu Sila raģaniņu. Savukārt Rūķīšu mežā var izstaigāt Rūķu ciematu ar maziem koka namiņiem un tematiskām sētām, rūķu pilsētu Čiekuri ar košajiem namiem un bruģētajām ielām, uzkāpt dižajā Koka skatu tornī un Rūķu sētā satikt pašus Tērvetes rūķus. Atraktivu laukumā izstaigājamas šķēršļu takas, Sprīdīša un Lutauša ceļš, var maldīties koka labirinta ceļos un izzināt koka pils diženumu. Savukārt Kurbada zeme aizraus visus aktīvos piedzīvojumu meklētājus.

- AKTĪVA ATPŪTA
- PASTAIGU TAKAS
- ATĻAOTS AR MĀJDZĪVNIEMIEM
- GRUPĀM UN SKOLĒNIEM
- PIEEJAMA ĒDINĀŠANA
- PIEMĒROTS VELOBRAUCĒJIEM

Ūdeni mežā

UZZINI PODKĀSTĀ

Ūdens ir dzīvības pamats it visur un izteikti nozīmīgs arī mežā. Ūdens plūsmas virszemē un pazemē ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas ietekmē mežu un nosaka, kādas augu sugas tur spēs augt un jutīsies labi, līdz ar to ietekmējot arī visu pārējo dzīvību.

Tāpat svarīgi zināt, kā noteikt, vai avota ūdens ir dzerams. Ne vienmēr no zemes iztekošs ūdens ir tīrs no piesārņojuma. Dažkārt pat vizuāli dzidrs ūdens un bez nepatīkama aromāta ir vairāk piesārņots nekā dzelzains, duļķains un pēc puvušām olām smirdošs. Sarunā ar Latvijas Universitātes pētnieci Ingu Retiķi, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava" pētnieci Zani Lībieti un LVM Vidzemes reģiona meža infrastruktūras vadītāju Jāni Upenu uzzināsi, kādas pazīmes liecina par iespējami netīru avotu ūdeni, cik ilgi un kā lietus ūdens filtrējas zemes slāņos, līdz atkal izplūst virszemē. Pētījumos atklāts, ka dažos, it kā dzidros avotos, ko ieskauj tīrs mežs, atrodams pesticīdu piesārņojums. Tāpēc pētnieki aicina ziņot par sev zināmiem avotiem, jo tas lieti noder viņu darbā. Izrādās, ka īgauņi par avotiem ziņo krietni vairāk nekā mēs; tā to nedrīkst atstāt!

KLAUSIES

dabā gājējs

AS "LATVIJAS VALSTS MEŽI" ATJAUNO DABISKĀS PĻAVAS 142 HA PLATĪBĀ

DABISKO PĻAVU VĒRTĪBAS

Vērtīga dzīvotne daudzām augu un dzīvnieku, īpaši putnu un kukaiņu, sugām

Sniedz būtiskus ekosistēmu pakalpojumus

Apjomīgs lauksaimniecības nozares un agromežsaimniecības resurss

Nozīmīgs tradicionālās Latvijas lauku ainavas elements ar kultūrvēsturisku vērtību

DABAS LIEGUMS "ZIEMEĻU PURVI", KANGARU PĻAVAS
Pussalā starp diviem purviem atjaunojam Mēreni mitras pļavas un Mitros zālājus periodiski izžūstošās augsnēs

AIZSARGĀJAMO AINAVU APVIDUS "ZIEMEĻGAUJA"
Atjaunojam senas un plašas Gaujas palienes Parkveida pļavas un ganības

DABAS LIEGUMS "AUGSTROZE"
Atjaunojam Mēreni mitras pļavas Augstrozes pilskalna pakājē

DABAS LIEGUMS "MELTURU SILS"
Atjaunojam Mitros zālājus periodiski izžūstošās augsnēs un Paliēņu zālājus gar strautiem

DABAS LIEGUMS "LUBĀNA MITRĀJS" LEIGAUŅU SALA
Atjaunojam Latvijā retu pļavu biotopu – Kadiķu audzes zālājos un virsajos

ATJAUNOŠANAS DARBU SECĪBA

